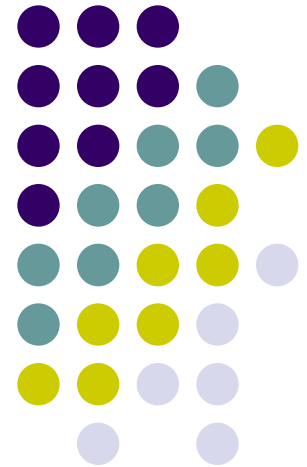

Мова програмування Java та технології J2EE Модуль “Мова програмування Java”

Лекція 4. Виключні ситуації.
Узагальнене програмування на
мові Java (Generics).

Виключні ситуації

Виключна ситуація (виключення) – це помилка часу виконання.

- Приклади: недостатньо ресурсів, ділення на 0, “запрошений файл не існує” тощо

Як обробляти такі помилки?

2. Спробувати запобігти їм, застосовуючи нагромадження перевірок if-then-else. Недоліки підходу:
 - при виконанні перевірок може виникнути помилка часу виконання (наприклад, «недостатньо пам'яті»)
 - безліч перевірок значно ускладнює програмний код
 - ці перевірки вже зроблено в тих функціях/операціях, які застосовуються
3. **Застосувати механізм обробки виключних ситуацій.**

Обробка виключних ситуацій

Обробка виключних ситуацій – це механізм, який застосовується для обробки помилок та описує реакцію програми на помилки часу виконання. Дозволяє логічно відділити код прикладної програми від обробки помилок.

Переваги підходу:

- Спрощення програмного коду
- Запобігання зайвих перевірок - не повторюються перевірки, реалізовані в функціях, що викликаються

Механізм обробки виключних ситуацій реалізується JVM та полягає у кроках:

1. Після генерації виключення у кодї програми JVM перериває нормальне виконання та передає управління блоку обробки виключення
2. Після успішної обробки виключенні виконання продовжується з блоку, який слідує за блоком обробки виключення

При розробці програм програмісту окрім використання обробки виключних ситуацій може знадобитися самому **ініціювати виключні ситуації**.

Ініціювати виключну ситуації необхідно, якщо є порушення семантичних обмежень програми:

- неочікувані аргументи тощо
- наприклад, JVM генерує виключення при діленні на 0, створенні масиву від'ємної розмірності, якщо не вистачає пам'яті для створення об'єкту і т.д.

Синтаксис обробки виключень


```
try {
    ...                // код, що контролюється
}
catch (ТипВиключення1 змінна1) {
    ...                // перехват виключення
}
catch (ТипВиключення2 змінна2) {
    ...                // перехват виключення
}
catch (ТипВиключенняN зміннаN) {
    ...                // перехват виключення
}
finally{
    ...                // код гарантованого виконання
}
... // З цього рядка продовжується виконання програми
    після успішного перехвату виключення
```

Приклад блоку обробки ВИКЛЮЧЕНЬ


```
int i;
double div;
double divisor=0;
try {
    i=Integer.parseInt("абракадабра");
    div=i/divisor;
}
catch (NumberFormatException e) {
    System.out.println("Це не число");
}
catch (ArithmeticException e) {
    System.out.println("Ділення на ноль");
}
finally {
    System.out.println("Блок гарантованого виконання");
}
```

Синтаксис обробки виключень. Продовження

- Блок обробки виключень:
 - `try` – секція коду, що контролюється
 - `catch` – секції перехвату виключення
 - Можливі декілька секцій `catch` для перехвату виключення в залежності від його типу
 - Спрацьовує тільки один `catch`, перший з тих, що відповідає типу виключення
 - `finally` – секція гарантованого завершення
 - Зазвичай використовується для очистки ресурсів
 - Виконується завжди, навіть у наступних випадках:
 - якщо не була ініційована виключна ситуація
 - якщо не була “спіймана” виключна ситуація
- Порядок виконання: 1) `try` – 2) `catch` – 3) `finally`
- Можливі варіанти використання секцій
 - `try-catch-finally`
 - `try-catch`
 - `try-finally`

Приклад застосування секції гарантованого завершення

У наступному прикладі наведено, що блок `finally` виконується, навіть якщо виключення не “спіймане”

```
public void foo () {  
    int i;  
    try{  
        i=Integer.parseInt("абракадабра");  
    }  
    finally {  
        System.out.println("Гарантоване завершення");  
    }  
}
```

foo видає: Гарантоване завершення

Запитання із співбесід

- На Вашу думку, коли в кодї на мові Java не спрацює секція `finally`?

```
try {  
    System.out.println("Hello from try");  
    System.exit(0);  
}  
finally {  
    System.out.println("Hello from finally");  
}
```

- Програма видасть тільки: **Hello from try**
- Поясніть чому

Ініціація виключень

- **throw** – оператор для ініціації виключень
- Виключення в Java – це об’єкти, успадковані від класу **Throwable**
- Класи виключень
 - Ієрархія класів виключень J2SE: `Throwable`, `Exception`, `Error` (див. далі)
 - JavaSE пропонує корисні для використання класи, наприклад: `IllegalArgumentException`, `IllegalStateException`
 - Власні класи виключень зазвичай успадковують від **Exception**

```
class TestException extends Exception {
    TestException() { super(); }
    TestException(String s) { super(s); }
}
```

Ініціація виключень. Продовження

- Ініціація нового об'єкту виключення – об'єкт-виключення необхідно створити, «**new**»

```
public void foo (int a) {  
    if (a < 0)  
        throw new IllegalArgumentException();  
    ...  
}
```

Зверніть увагу на застосування `IllegalArgumentException` для перевірки параметрів

- Повторна ініціація існуючого об'єкту виключення

```
int i;  
try {  
    i=Integer.parseInt(s);  
}  
catch (NumberFormatException e) {  
    System.out.println("Це не число");  
    throw e;  
}
```

- Виключення можуть утворювати “ланцюги”

```
try {  
    ...;  
} catch (LowLevelException le) {  
    le.printStackTrace();  
    throw new HighLevelException(le); // ланцюг виключень  
}
```

Конструктори виключень

- При розробці власного класу виключень доцільно реалізувати конструктор із наступними сигнатурами:

```
class TestException extends Exception {  
    TestException() { super(); }  
    TestException(String s) { super(s); }  
    TestException(String s, Throwable ex) { super(s, ex); }  
    TestException(Throwable ex) { super(ex); }  
}
```

Виключення та JVM

- **throw** та JVM
 - Стек JVM thread:
 - JVM перериває управління по стеку викликів у потоці виконання (JVM thread) до тих пір, поки не знайде блок обробки даного виключення. Якщо такий блок не знайдено, то викликається метод `ThreadGroup.uncaughtException`
 - **synchronized**
 - Механізм обробки виключень інтегровано із моделлю конкурентного доступу до ресурсів
 - Звільняються захвачені ресурси

Декларація методу, який може ініціювати виключну ситуацію

- **throws** – ключове слово у декларації методу/конструктору для зазначення типів виключень, що ініціюються

```
Модифікатори Тип Назва (Параметри) throws ТипВиключ1,  
    ТипВиключ2,...,ТипВиключN {  
    ...  
}
```

- Приклад:

```
public void createFile(String name) throws IOException {  
    ...  
}
```

Контроль виключень компілятором

- **Java-програми стійкі до помилок**
- Обробка виключних ситуацій в Java є обов'язковою для програміста та контролюється компілятором
- 2 типи виключень:
 - виключення, обробка яких **перевіряється** компілятором
 - **checked exceptions**
 - виключення, обробка яких **не перевіряється** компілятором
 - **unchecked exceptions**
- Ці типи виключені базуються на ієрархії виключень в Java
- Якщо в методі ініціюється виключення, що перевіряється компілятором, то повинно бути виконане одне з наступних правил:
 - **Виключення повинно бути оброблене в тілі методу**
 - обрамити операторами **try-catch-finally** той блок команд, в якому ініціюється виключення
 - **Метод повинен делегувати обробку виключення**
 - Застосувати ключове слово **throws** в декларації методу/конструктору та вказати класи виключень, що ініціюються

Приклади

- Невірно:

```
public void createFile(String name) {
    File f;
    f=new File(name);
    f.createNewFile(); // помилка компіляції
}
```

- Вірно:

```
public void createFile(String name) {
    File f;
    f=new File(name);
    try {
        f.createNewFile(); // ok
    } catch (IOException ex) {
        ...
    }
}
```

- Вірно:

```
public void createFile(String name) throws IOException{
    File f;
    f=new File(name);
    f.createNewFile(); // ok
}
```

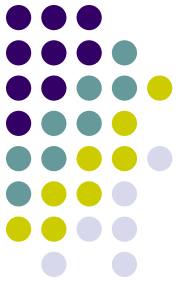

Ієрархія виключень

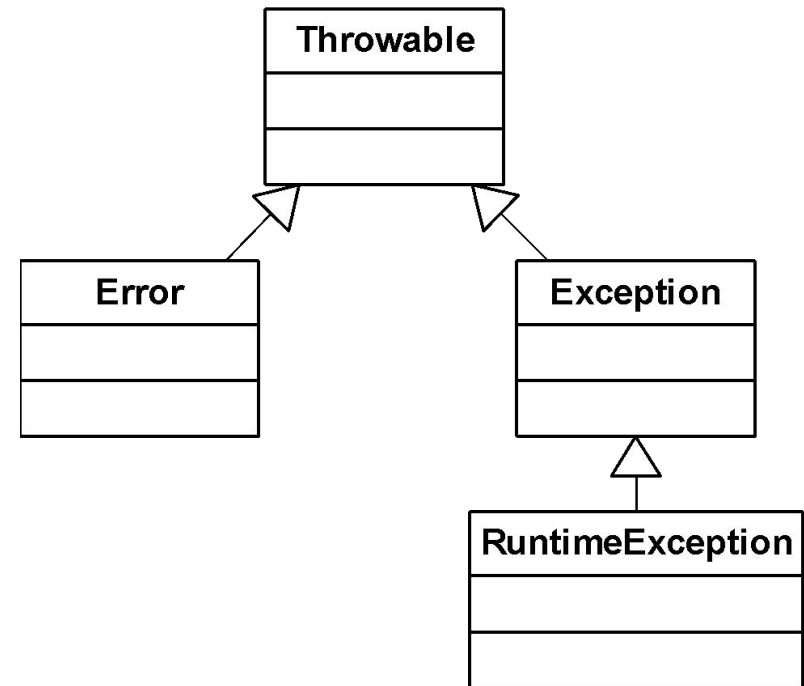
- **Throwable** – клас-пращур усіх виключень
- Тільки об'єкти класу **Throwable** (або нащадків) можуть наступне:
 - ініціювати виключення за допомогою оператора **throw**
 - бути аргументами секції **catch**
- **Throwable** містить корисні функції
 - “знімок” стеку викликів, які ініціювали виключення:
 - **printStackTrace** – друк “знімку” стеку у консоль
 - **getStackTrace** – отримати “знімок” стеку для обробки
 - ланцюг виключень:
 - **getCause** – отримати виключення, яке спричинило поточне
 - текст повідомлення
 - **getMessage** – отримати текст опису помилки
 - **getLocalizedMessage** – отримати локалізований текст опису помилки

Throwable
+getStackTrace() +printStackTrace() +getCause() +getMessage() +getLocalizedMessage()

Ієрархія виключень. Продовження

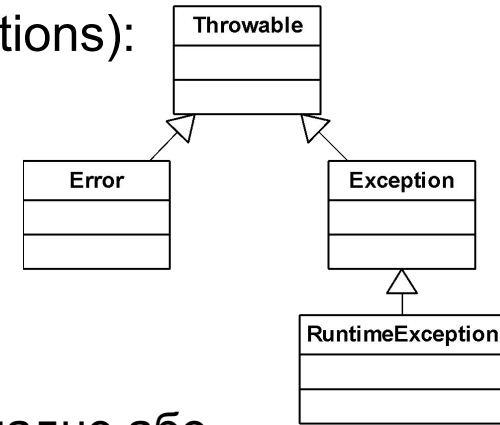
- Головні класи у ієрархії виключень:
 - **Error** – серйозна помилка, після якої майже неможливо відновити роботу програми
 - Наприклад, `OutOfMemoryError`, `NoClassDefFoundError`
 - **Exception** – виключення, яке необхідно обробити
 - Наприклад, `IOException` (помилка вводу/виводу), `SQLException`, `CertificateException`, `PrintException`
 - **RuntimeException** – виключення, обробка яких не впливає значним чином на коректність роботи програми
 - Наприклад, `NullPointerException`, `IndexOutOfBoundsException`, `IllegalArgumentException`, `ClassCastException`

Ієрархія виключень. Контроль виключень компілятором

- **Не перевіряються** компілятором (unchecked exceptions):
 - `Error` та нащадки
 - `RuntimeException` та нащадки
- **Перевіряються** компілятором (checked exception):
 - Усі інші
- **Чому не перевіряються** виключення типу `Error`?
 - Тому що відновлення після таких помилок дуже складне або неможливе
 - Наприклад, після помилки “клас не знайдено” (`NoClassDefFoundError`) відновитися неможливо.
- **Чому не перевіряються** виключення типу `RuntimeException`?
 - Тому що обробка таких помилок не впливає значним чином на коректність роботи програми
 - Виникнення таких виключень у 90% випадків свідчить про те, що необхідно доопрацювати код програми. Наприклад, виникнення `NullPointerException` означає, що програміст не перевірів посилання (“вказівник на об’єкт”) перед зверненням до його поля/методу.

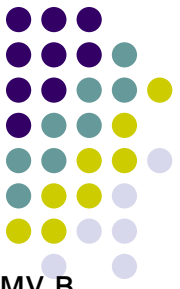
Виключення та перекриття/приховування методів

- Пригадаємо тему “ООП у мові Java” та слайд “Правила перекриття/приховування методів”:
- Правила щодо секції **throws** методу, що приховує/перекриває інший метод
 - Кількість виключень не збільшується
 - Тип кожного виключення може бути уточнений (може вказуватись нащадок)

```
class Point {
    int x, y;
    void move(int dx, int dy) {...}
}
class CheckedPoint extends Point {
    void move(int dx, int dy)
        throws BadPointException {...} // error!!!
}
```


Рекомендації по обробці виключень у реальних системах

- **Користуйтеся записом в лог-файл**
 - У реальних системах лог-файл – потужний засіб для відслідковування помилок. Тому в секції `catch` викликайте запис в лог-файл
 - У реальних системах у секції `catch` **не використовуйте `printStackTrace`**, а користуйтеся записом в лог-файл

Запис в лог буде розглянуто у подальших лекціях

- **Не “ковтайте” виключення у секції `catch` !!!!**

- запишіть помилку в лог
- ініціюйте подальшу обробку помилки
 - створіть ланцюг виключень, або
 - повторно ініціюйте перехвачене виключення

```
try {  
    ...  
} catch (NamingException ex) {  
    Logger.getLogger(this.getClass().getName()).log(Level.SEVERE, null,  
ex);  
    throw new MyException("Опис помилки", ex);  
}
```

- **Намагайтеся не застосовувати єдиний `catch(Exception ex)`**

- `catch (Exception ex)` буде перехватувати усі виключення – `checked` та `unchecked`.
 - Досить часто виключення типу `unchecked` свідчать про некоректно написану програму. Застосування єдиної секції `catch (Exception ex)` ускладнить пошук помилки.
- Вкажіть у `catch` саме той тип виключення, який необхідно обробити
 - `catch (NamingException ex)`, `catch (SQLException ex)` тощо
- Застосовуйте декілька секцій `catch` – кожний `catch` для свого типу виключення

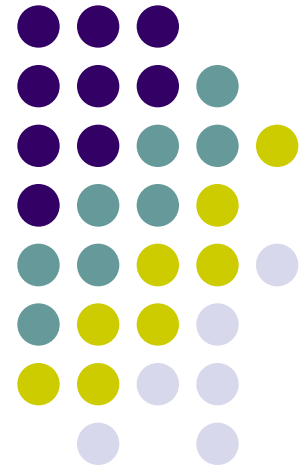
Література

- Кей С. Хорстманн, Гари Корнелл. **Java 2. Библиотека профессионала, том 1. Основы.** - Вильямс.: 2010. - 816с.
- Брюс Эккель. **Философия Java.** – Питер, 2008. – 640 с.
- **The Java Tutorial.**
<http://download.oracle.com/javase/tutorial/java/TOC.html>
- James Gosling, Bill Joy, Guy Steele. **The Java Language Specification.** - Addison Wesley. - 3 edition. - 2005. - 688p. - <http://java.sun.com/docs/books/jls/>

Лекція 4

Узагальнене програмування на
мові Java (Generics)

Узагальнення (Generics)

- Узагальнене програмування – це розробка коду, який може бути багаторазово використаний із об'єктами різних типів
- Основні класи задач, які потребують застосування узагальнень:
 - Розробка функцій-утиліт для колекцій (пошук, max, min, avg, sum тощо)
 - Розробка контейнерів для об'єктів різних типів (стек, колекція тощо)
- Передумови появи узагальнень в Java
 - Java – широко застосовується, але
 - Відсутній аналог template C++
 - При програмуванні класів та алгоритмів, які потребують узагальнення, Java-код перевантажується застосуванням об'єктів типу Object та приведенням типів, насамперед, при роботі з колекціями
 - Помилки часу виконання при помилковому приведенні типів

Історія появи узагальнень в Java

- Задача - розширити систему типів мови, що широко застосовується і до якої висуваються вимоги жорсткої зворотної сумісності
- Роботу розпочато у 1999р.
- Деякі деталі із проробки задачі:
 - Специфікація “JSR-014: Adding Generics to the Java Programming Language” розроблялася протягом 1999-2004
 - Розширення системи типів підстановочними типами (wildcards) здійснено у співпраці Sun та університету м.Орхус (Данія)
 - Цікаво – один із відомих уродженців м.Орхус – Бйорн Страуструп, автор мови C++
- Узагальнення побачили світ в J2SE 5 (2004р.)

Приклад без застосування узагальнень

- Перевантаження коду змінними типу Object

```
public class Box {  
    private Object object;  
    public void add(Object object) { this.object = object; }  
    public Object get() { return object; }  
}
```

- Перевантаження коду приведенням типів

```
public static void main(String[] args) {  
    Box integerBox = new Box(); // домовимося передавати в  
                               // Box значення Integer  
    integerBox.add("10"); // увага - це значення типу String  
    ...  
    Integer someInteger = (Integer)integerBox.get(); // помилка  
                                               //часу виконання  
    System.out.println(someInteger);  
}
```

- Якщо негарзд із типами - помилка часу виконання

- `java.lang.ClassCastException: java.lang.String cannot be cast to java.lang.Integer`

Приклад застосування узагальнень

Застосуємо узагальнення – отримаємо більш безпечний код, який краще читається

- Замість `Object` застосовуємо “типи-параметри”

```
public class Box<T> {  
    private T t;  
    public void add(T t) { this.t = t; }  
    public T get() { return t; }  
}
```

- Не потрібно приводити типи

```
public static void main(String[] args) {  
    Box<Integer> integerBox = new Box<Integer>();  
    integerBox.add("10"); // Помилка компіляції  
    Integer someInteger = integerBox.get(); // Не потрібне  
    приведення  
    // типів  
    System.out.println(someInteger);  
}
```

- Негаразд із типами - помилка компіляції

Реалізація узагальнень в Java

- Це елементи мови
- Це функціональність **компілятора**, яка дозволяє виявити певні помилки на стадії компіляції
- Це **не** функціональність **JVM**
- На стадії виконання (runtime) уся інформація про узагальнення стирається
 - Через вимоги жорсткої зворотної сумісності – старий байт-код повинен працювати на нових JVM
- Узагальнення не потребують додаткових ресурсів часу виконання

Елементи мови, які узагальнюються

- Що може бути узагальнене
 - Класи
 - але не всі, див. нижче
 - Інтерфейси
 - Методи
 - Конструктори
- Які типи можуть бути параметрами для узагальнення
 - Класи
 - Інтерфейси
 - Масиви
- Які типи не можуть бути параметрами для узагальнення
 - Примітивні типи (але класи-оболонки можуть)
- Які класи не можуть бути узагальнені
 - Enum
 - Чому?
 - Клас Throwable та його нащадки
 - Обмеження викликане тим, що механізм catch у JVM не працює з параметризованими класами

Узагальнені типи

- **Узагальнені типи – узагальнені класи та узагальнені інтерфейси**
- **Узагальнений клас – клас з принаймні однією змінною типу**

```
public class Box<T> {  
    private T t;  
    public void add(T t) { this.t = t; }  
    public T get() { return t; }  
}
```

`Box` – узагальнений клас, який вводить **змінну типу T**

Межі дії змінної типу – весь клас

- **Декілька змінних типу**
`class Suitcase<T,U> { ...` - узагальнений клас з двома змінними типу
- **Успадкування для узагальнених класів/інтерфейсів**
`Suitcase<T,U> extends Box<T> {...}`
- **Угода щодо назв змінних типів у JavaSE**
 - E – Element (використовується у Java Collections Framework)
 - K – Key
 - T – Type
 - V - Value
- Узагальнення інтерфейсів відбувається аналогічно

Узагальнені типи. Продовження

- Термін “**параметризований тип**” означає виклик узагальненого класу

`Box<T>` - узагальнений клас із змінною типу `T`

`Box<Integer>` - **параметризований тип**,
із параметром (аргументом) `Integer`

- Інші приклади параметризованих типів

`Vector<String>`

`Seq<Seq<A>>`

`Collection<Integer>`

`Pair<String, String>`

`Iterator<int[]>` - **параметризація масивом**

- Виклик конструктора параметризованого типу

```
Box<Integer> integerBox = new Box<Integer>();
```

Узагальнені методи

- Узагальнений метод – це метод з принаймні однією змінною типу

```
class Inspector {  
    public <T> void inspect(T t) {  
        System.out.println(t.getClass().getName());  
    }  
}
```

Змінна типу вказується після модифікаторів методу

- Виклик методу

```
Inspector i = new Inspector();  
String s = "Hello";  
i.inspect(s); // короткий синтаксис  
i.<String>inspect(s); // повний синтаксис
```
- Узагальнення конструкторів відбувається аналогічно

Обмеження для змінних типу

- Подібного немає в C++
- **extends** & - ключові слова
 - **extends** – означає, що параметр типу повинен успадковувати вказаний клас чи реалізовувати вказані інтерфейси
 - **&** - дозволяє вказати декілька типів, які мають бути успадковані або реалізовані (один клас, декілька інтерфейсів). “,” застосувати не можна, оскільки це роздільник між змінними типу

```
class Inspector {  
  
    public <T extends Number&Comparable> void inspect(T t) {  
        ...  
    }  
}  
  
Inspector i = new Inspector();  
String s = "Hello";  
i.inspect(s);           // помилка компіляції,  
                        // оскільки s - це не Number & Comparable
```

Повторне використання коду для параметризованих класів

- Успадкування – відомий інструмент для повторного використання коду. “Працює” для узагальнень наступним чином:

Вірно: `Integer` extends `Number`, `Double` extends `Number`

```
public class Box<T> {
    T t;
    public void add(T t) { this.t = t; }
}

Box<Number> box = new Box<Number>();
box.add(new Integer(10)); // OK
box.add(new Double(10.1)); // OK
```

- Як реалізувати повторне використання коду для параметризованих класів?

Невірно: `Box<Integer>` extends `Box<Number>`, `Box<Double>` extends `Box<Number>`

```
public void boxTest (Box<Number> n) { ...}

boxTest(new Box<Integer>()); // error
boxTest(new Box<Double>()); // error
```

- **Відповідь – підстановочні типи**

Підстановочні типи (wildcards)

- Подібного немає в C++

- Код без підстановочного типу

```
public void boxTest (Box<Number> n) { ... }
```

```
boxTest(new Box<Integer>()); // error
```

```
boxTest(new Box<Double>()); // error
```

- Код із підстановочним типом

- Застосування ?

```
public void boxTest (Box<?> n) { ... } // але відсутні обмеження щодо "?"
```

```
boxTest(new Box<Integer>()); // ok
```

```
boxTest(new Box<Double>()); // ok
```

- Застосування ? extends Number

```
public void boxTest (Box<? extends Number> n) { ... }
```

```
boxTest(new Box<Integer>()); // ok
```

```
boxTest(new Box<Double>()); // ok
```

- Ключові слова

- ? – підстановочний тип, означає “якийсь параметр узагальненого типу”
- extends – <? extends Тип> - будь-який тип-нащадок Тип
- super – <? super Тип> - будь-який тип-пращур Тип

- Застосування підстановочних типів

- Тільки в методах/конструкторах
- Тільки для тих параметрів методів, які є узагальненими типами

Література

- Кей С. Хорстманн, Гари Корнелл. **Java 2. Библиотека профессионала, том 1. Основы.** - Вильямс.: 2010. - 816с.
- **The Java Tutorial.**
<http://download.oracle.com/javase/tutorial/java/TOC.html>
- James Gosling, Bill Joy, Guy Steele. **The Java Language Specification.** - Addison Wesley. - 3 edition. - 2005. - 688p. - <http://java.sun.com/docs/books/jls/>